

II. Масові виступи трудящих

На початку квітня 1905 року в революційний рух включилися ровенські і здолбувські залізничники, дубнівські ремісники — столярні, крапівчанські, деякі частини селян Острозького повіту.

Найбільш революційно настроєними серед страйкувальних були залізничники. Саме життя спонукало їх до цього. Робочий день залізничників тривав 12 годин. Праця дуже виснажувала робітників. Всі ремонтні операції виконувалися вручну — лопатою, долом, кувалдою. Місцевими були заробітки. Робітники в середньому одержували 6 крб. на місяць. До того ще дошукували штрафів. Саме про це і писали ровенські залізничники — машиністи, кондуктори, санітари, слухачі котир, технічні агенти та ін. — у квітневій листівці, яку надіслали в управління Польської залізничної дороги Ровно.

І хоч у квітневій виступах трудящих переважали економічні вимоги (підвищення зарплати, поліпшення умов праці, аквізація штрафів, скорочення робочого дня), своїм прикладом страйкувальники в «боротьбі» виставили перед робітниками, селянами, трудовою інтелігенцією, сиріями політичному пробудженню краю.

Особливо це було помітним надвечір'ям. Першого травня — Дня міжнародної пролетарської солідарності і братерства трудящих усіх країн, яке в Росії відзначали 18 квітня (за старим стилем). Виснаження Володи, провів значну підготовку до пролетарського свята. В губернському місті Житомир організації РСДРП опублікувала листівку з закликом до повстання проти існуючого ладу. У першотравневий день РСДРП Ровенської групи

(Продовження. Поч. у номері
во 4 березня)

«Сер. прапор» 1975, 15 бересне
ДО 70-РІЧЧЯ ПЕРШОЇ РОСІЙСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

У БУРЕМНІ РОКИ НА РОВЕНЩИНІ

РСДРП «До всіх робітників і робітниць міста Ровно говорюся: «Товариші! Сьогодні 1 травня — свято робочих, свято праці. Сьогодні робітники усього світу з червоною прапорами і радисими знаменами зустрічають один одного і, згуртувавшись в одну могутню армію, покладають усе своє світове щастя...»

Геть самодержавство! Геть капітал! Хай живе 1 травня! Хай живе соціалізм!»

Крім листівок та прокламацій місцевих соціал-демократичних груп («Киньте роботу 18 квітня — 1 травня», «Геть царя!» та ін.), на території Ровенського, Дубнівського, Острозького повітів поширюються прокламації Катеринославської, Київської, Ковотолської, Одеської, Польської організацій РСДРП («До лінійних службовців Південно-Західної залізничної», «Святе ієрархичне уряду», «Кривий дар», «Перше травня» та ін.).

18 квітня (1 травня) не вийшли на роботу ровенські залізничники. Керівники страйкового комітету вирішили провести в місті мітинг. Перша в історії Ровно мітка пролама організовано під керівництвом гаслами. В мітинг взяло участь 200 чоловік. Крім залізничників, у роботі брали участь й інші робітники підприємств міської промисловості, наприклад, заводів Мацова, першотравнево-демонстраційні виступи в Дубно, Житомирський районі РСДРП опублікувала листівку з закликом до повстання проти існуючого ладу. У першотравневий день РСДРП Ровенської групи

«Першотравнево-демонстраційні виступи в Дубно, Житомирському районі РСДРП опублікувала листівку з закликом до повстання проти існуючого ладу. У першотравневий день РСДРП Ровенської групи

«Першотравнево-демонстраційні виступи в Дубно, Житомирському районі РСДРП опублікувала листівку з закликом до повстання проти існуючого ладу. У першотравневий день РСДРП Ровенської групи

товіря, Катеринослав, Одес, Харків, Миколаїв, незважаючи на поліцейські і військові сили, які були в цих містах, сиділи про мужність і згуртованість пролетаріату і справили велике враження на маси.

Величезне історичне значення для розгортання революційної боротьби на Україні, в тому числі і на Ровенщині, мали підготовка і проведення III з'їзду РСДРП який відбувся в квітні 1905 року. Ще напередодні з'їзду в Польському комітеті РСДРП, який мав свій вплив і на залізничників нашого краю, побували більшовики В. І. Невський, Незаборова після цього Польський комітет РСДРП обрав своїм делегатом на з'їзд більшовиків М. К. Владимірова, Миколаївський комітет — В. В. Воробієвського. — Одеський комітет РСДРП одностайно обрав своїм делегатом В. І. Леніна.

«Третій з'їзд партії на основі ленінських ідей, — говориться в постанові ЦК КПРС «Про 70-річчя революції 1905—1907 років у Росії», — виробив більшовицьку стратегію і тактику революційної боротьби робітничого класу з буржуазією в революційно-соціалістичній формі».

На фоні чітких більшовицьких догматів, заклику «Пролетарі всіх країн, єднайтесь!» залізничники було бачення більшовицької теорії, Тучина, Острога, Дубно, Ровно, Корня, які зміцнилися з меншовиками в одинці з характеру революції і спільно виступали проти більшовицької теорії. Такими ж далекими від життя виявилися єсері, хоч

іт прокламації і листівки поширювалися в багатьох населених пунктах Ровенщини, в червоній прапорі з гаслом «В борю обрешти ти правое» не раз з'являвся в Березному, Дубровні, Здолбуванні. Знали банкрутства української буржуазії націоналістичної РСДРП «Лінійки» у своїх намаганнях послати вороженчу між братими російськими і українськими народами, отруїти націоналістичним дурманом селітисю трудящих мас.

Протягом бурхливого 1905 року в багатьох містах Ровенщини не раз відбувалися керувані більшовиками великі антиурядові демонстрації, виступи. 28 травня відбувся масовий виступ трудящих міста Ровно. В цей день в театрі Зафрана йшла сцена вистава «Вішна Китаю проти Японії». Песа, написана на чужому мові, карикатурно зображувала японський народ, як буржуазний ворог, який обурився, що близько 600 чоловік залишили театр, вигукуючи: «Геть уряд! Геть самодержавство! Хай живе свобода!».

У червні трудящі Ровно провели сходку в гаю за містом. У ній взяло участь близько 500 чоловік. Прихвильні співали революційні пісні — «Марсельєзу», «Варшавянку», «Сміло у вирину рушайте» та ін. Згуртовано проходила антиурядова демонстрація міських робітників, службовців і громадянства 28 липня. В цей день на Липовській вулиці збиралось близько 300 чоловік. З метою демонстрації лупали вітки: «Ура! Геть царський уряд! Хай живе революція!» В революційній піснях під червоною прапором демонстрація рушила в центр міста. На центральній, Шововій вулиці

(нині Ленінська) поліція розгнівала демонстрацію. Шість чоловік було заарештовано. Відставно поїдемо Першої російської революції було повстання на броненосці Чорноморського флоту «Потемкин» в червні 1905 року. Матроси червоного флоту, які склалися з приватних робітників і селян, не стерпіли політичного беззар'я і великих принижень з боку офіцерів, піднялися на боротьбу проти царизму. В зв'язку з переходом на бік революції великого військового корабля з здолбувської підпільної друкарні була надрукована листівка, яка слала підписи потьомкинці. Серед військової частин гарнізону Ровно поширювалися листівки Московського комітету РСДРП листівка «К солдатам» про повстання на броненосці «Потемкин» і закликом до військовослужбовців підтримати повстання матросів.

Здаючи потьомкинці, ми піднімаємо тим, що серед революційної настроєної команди було чимало і воїнів, зокрема кілька чоловік з Ровенщини. Як відомо, одним з організаторів повстання був Григорій Вакуленчук, уродженець волинського села Великі Корювиці (нині Чуднівський район, Житомирської області). Через кілька місяців після повстання повстання про свавільний захват потьомкинців в районі Дубно читалась брошура одного з керівників повстання на броненосці «Потемкин» — Панаєва Матіюшка. «Матроси Чорного моря».

Всє більше поширюється в повітях краю селянський рух. Під час літнього відряду в містечку Кони стався заворушення селянської бідноти в ремісників. Місцеві органи влади аданас до поліції. У су-

тисці з нею були жертви. У травні і червні 1905 року — в період найбільшого шаленства селянського руху на Правобережній Україні (саме в цей час на Волині було 97 селянських виступів) посилюється виступи селянських мас Дубнівського і Острозького повітів проти кріпосницьких аграрних порядків. Побююючись за свої володіння, поміщик К. Свешніков, який мав у Дубнівському повіті понад дві тисячі десятин землі, звернувся до селян із спеціальною відставкою, в якій разив не відбивати силою поміщицьку землю. «Греба, — писав Свешніков, — щоб усе робилося по божому і щоб земля переходила селянам по закону за справедливою ціною. Престо відібрати в одних і передати в інших — цього ще ніде і ніколи не було».

Але селяни були байдужі до поміщицьких почвань і продовжували свою боротьбу. Натрикала, селяни Костопільської волості рубали панський ліс, владася до потра в удебляни та орендарських посівів.

Серед селян поширюється негаслава марксистська література. Великим попитом користується праця В. І. Леніна «До селянської бідноти» У ній популяризує мовою викладає основні положення аграрної програми соціал-демократії. Ленінська праця одержала велике поширення. П її було видано в 15 тубричних праці. 20 липня 1905 року біля Плягирського посту Дубнівського повіту поліцією був затриманий транспорт негаславої літератури, серед якого знаходився 50 екземплярів ленінської брошури. 15 серпня 1905 року велика кількість брошур «До селянської бідноти» була знищена в Луцьку при затриманні 10-тубричного транспорту негаславої літератури.

О. МОЛЧАНОВ,
доцент УІВГ, кандидат філософських наук.